

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו במושך ימי השבע ברכות של נכדו החתן הרב יוסף ראזנער שליט"א

יצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף רמ"ו

בסעודת שבע ברכות

עם תלמידי ישיבתינו הק'

יום ב' פרשת ויקהל-פקודי תשפ"א לפ"ק

הגדול שבעיר, וחכם אחד הרצה שיעור להבעלי בתים. ורבי ליב שאלו קושיא עצומה עד שלא היה יכול לענותו דבר. וכאשר ראה זאת הגאון הנ"ל, אמר לרבי ליב בתמיה, וכי אחד שאינו יודע בין ימינו לשמאלו יכול לשאול שאלות. מיד נשתתק רבי ליב ויצא מבית המדרש בבושת פנים. כשהגיע הרב לביתו נכנס אליו רבי ליב ושאלו, הלא לכאורה יפה שאלתי לו, ומה תשובה יש לכם על שאלתי. ענה לו הרב, וכי אמרתי ששאלתכם אינה שאלה, אני נתכוונתי לגמרא במועד קטן הנ"ל, דבקרא כתיב ושם דרך בשי"ן שמאלית, ואמרו אל תקרי ושם אלא ושם בשי"ן ימנית ע"ש. והיה עליכם לדעת בין שי"ן ימנית לשי"ן שמאלית של ההוא קרא, ולא הייתם צריכים לשאול זאת באמצע שיעור לרבים, אלא להיות שם אורחותיו כתלמידו של רבי ינאי ע"כ. (מרגליות הש"ס שם אות תקפד).

והנה הרבה יהודים היו בשושן, אבל מרדכי היה איש יהודי הידוע בשושן, שלא נשא פנים לשום אדם, ומתגרה בהמן, ולא יכרע ולא ישתחוה. והיה מקום לחשוב עליו שהוא קיצוני ועושה דברים בלי חשבון התוצאות ממעשיו, על כן סיים עליו הכתוב שהיה 'איש ימיני', שהיה קורא ושם דרך בשי"ן ימנית, לחשוב על כל דבר ודבר, להיות שם אורחותיו בכל מעשיו.

מנהג ישראל תורה שהמקדש נותן את הטבעת קידושין להכלה ביד ימינו על אצבע ידה הימנית (עיין פתחי תשובה אה"ע סימן כו סק"א). ונראה עוד בטעמו, ונבאר גם כן מה דאיתא במגלת אסתר, איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי וגו' איש ימיני (ב-ה). וכבר דקדקו בגמרא (מגילה יב:) קרי ליה יהודי אלמא מיהודה קאתי, וקרי ליה ימיני אלמא מבנימין קאתי ע"כ.

ונראה דאיתא בגמרא (מועד קטן ה.) אמר רבי יהושע בן לוי, כל השם אורחותיו, זוכה ורואה בישועתו של הקדוש ברוך הוא, שנאמר (תהלים נ-בג) ושם דרך, אל תקרי **וְשֵׁם** אלא **וְשֵׁם** דרך, אראנו בישע אלקים [זה השם אורחותיו, המחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה. ושם, כמו שמין]. רבי ינאי הוה ליה ההוא תלמידא דכל יומא הוה מקשי ליה, בשבתא דריגלא לא הוה מקשי ליה [משום דאתו כולי עלמא לפירקא, ואי מקשי ליה ולא הוה מצי לפרוקי הוה מכסיף], קרי עליה ושם דרך אראנו בישע אלקים [שמחשב בשעות, איזה מהן להקשות איזה מהן שלא להקשות] ע"כ.

יסופר על הגאון בעל אור שמח זצ"ל מדווינסק, שבעיר ההוא היה תלמיד חכם גדול, והיו קוראים אותו רבי ליב חריף. ופעם היו יושבים שניהם בבית המדרש

אמר ולהורות נתן בלבו (לה-לד). וכתוב בחתם סופר (קנו).
ללמדך דאפילו מי שיש לו חכמת לב, מכל מקום אינו זוכה
עדיין ללמד לאחרים עד שיתן לו ה' בלבו להורות לאחרים
ע"כ. הרי דלזכות שתירום רישא אכולא כרכא, לא די במה
שנתברך בחכמה ותבונה ודעת, עד שניתן לו מתנה מן
השמים, ולהורות נתן בלבו.

*

וי"ש לומר עוד כוונה, בהוא תלמידא דכל יומא הוה
מקשי ליה, ובשבתא דריגלא לא הוה מקשי ליה. על
פי מה שמסופר בספר תולדות ערוגת הבשם (דף של)
שנתקשה פעם באיזה סוגיא, וכאשר נסע לחסות בצל רבו
הרה"ק מוה"ר יהושע מבעלזא זי"ע, ישב בבית המדרש
שם לעיין עוד הפעם בזה, ופתאום נתיישבו לו הדברים.
ואמר שתולה הדבר בקדושת הבית המדרש של יושבים
תלמידי חכמים, ואור הבהיר שזורח שם, שבזכותה נפתח
לו שערי אורה ביישוב הדברים, שיהיו שמחים כנתינתן
מסיני ע"כ.

ועל דרך זה יש לומר באותו תלמיד, דבשבתא דריגלא היו
מתקבצים מכל העיירות לשמוע וללמוד, ובזכות
הקיבוץ נפתחו שערי אורה לאותו תלמיד, שלא היה קשה
לו לימודו, אלא הבין הכל מעצמו על בוריו. וזהו שאמרו
בכל יומא הוה מקשה ליה, כי לא הבין הדברים כל צורכם,
אבל ביומא דריגלא לא היה קשה לו לימודו, שיהא צריך
להקשות לרבו, אלא הבין הדברים מעצמו.

ולשלב הדברים יש להוסיף, כי באותו זכות שקיבל על
עצמו ביומא דריגלא שלא להקשות לרבו, כדי
לחוס על כבודו, על ידי זה היה לו סיוע מיוחדת מן השמים,
שברבות הימים לא הוי קשה לו בימים הללו שום דבר
בלימודו, ולא היה צריך להקשות לרבו.

והנה בשעה שנושא אשה, הרי כשם שאין פרצופיהן
שוות כך אין דיעותיהן שוות, וצריכין להתחשב
תמיד עם דיעה שניה, להיות שם אורחותיו, לידע מתי ידבר
ומתי ישתוק ויסבול, ומה רשאי לעשות או לדבר או ליתן
תשומת לב לדבר ההוא, ומתי יעלים עין, ורק אז תהא
שלום ואהבה ואחיה וריעות ביניהם. על כן נוטל טבעת
הקידושין בימינו, ונותן אותה להכלה על ימינה, להורות זה
לזה שתמיד תהיה ביניהם הנהגה של ושמ דרך, בשי"ן
ימנית. והרי קידושין איקרי דרך (קידושין ב), להעלות כל דבר
במחשבה תחלה, להיות חכם הרואה את הנולד, מה תהא
התוצאות הבאות אחריה מהדיבור והמעשה, ואז אראנו
בישע אלקים, תהיה להם סייעתא דשמיא, להיות איש
ואשה זכו שכינה ביניהם.

*

וי"ש בזה מוסר השכל להתלמידים, איך צריכין לחוס על
כבוד רבם המלמדם תורה, להיות שם אורחותיו, שלא
יגרום פגם בכבודו, ואז זוכה לסייעתא דשמיא בתורתו,
ואראנו בישע אלקים. וכמו שמצינו בגמרא (יומא נג) רבא כד
הוה מיפטר מיניה דרב יוסף הוה אזיל לאחוריה, עד דמנגפן
כרעיה ומתוסן אסקופתא דבי רב יוסף דמא. אמרו ליה לרב
יוסף [שהוא היה מאור עינים, ואינו מכיר בדבר] הכי עביד
רבא. אמר ליה יהא רעוא דתרום רישך אכולא כרכא [תהיה
ראש ישיבת הכרך] ע"כ. ובמהרש"א (שם) דבימי אביי היו שני
ישיבות, דהיינו ישיבת אביי וישיבת רבא בשתי כרכין, וברכו
רב יוסף שיהיה ראש ישיבה לשני הישיבות שבשתי הכרכין,
וכן הוה ליה, כשמת אביי בא ישיבת אביי לרבא כמפורש
פרק הרואה (ברכות נו). ע"כ. הרי לנו הסייעתא דשמיא שזכה
רבא עבור שהיה זהיר בכבוד רבו.

ומצינו בפרשתנו שאמר הכתוב על בצלאל, וימלא אותו
רוח אלקים בחכמה בתבונה ובדעת (לה-לא). ושוב



בסעודת שבע ברכות

ע"י קהלתינו הק'

יום ג' פרשת ויקהל-פקודי תשפ"א לפ"ק

בטור (אור"ח סימן תיז) דהא דאין הנשים עושים מלאכה בראש חודש, דאיתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מד) שלא רצו נשים ליתן נזמיהן לבעליהן במעשה העגל, לכך נתן להן הקב"ה שכרו שיהיו משמרות ראש חודש יותר מהאנשים עכ"ל. וכיון דהאדם הוא רק פלג גופא, על כן אין צריך לכפרה אלא מחצית השקל, כי הנשים לא חטאו ואינם צריכין לכפרה ע"כ.

והנה הא דאדם קרוי פלג גופא, נראה דמקורו ממאמרם (יבמות סג.) כל אדם שאין לו אשה אינו אדם שנאמר (בראשית ה-ב) זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם ע"כ. ואם כן האדם לשלעצמו אינו רק פלג אדם, ורק אחר שנשא אשה נשלם בשלימותו ונקרא אדם. וכן הוא בווהר הק' (פ' ויקרא ז:) דכר בלא נוקבא פלג גופא אקרי, ופלג לאו הוא חד, וכד מתחברן כחדא תרי פלגי, אתעבידו חד גופא וכדין אקרי אחד ע"כ.

וביאורו הוא, דהכתוב אומר (בראשית א-כז) ויברא אלקים את האדם בצלמו וגו', זכר ונקבה ברא אותם. ובגמרא (ברכות סא.) אמר רבי ירמיה בן אלעזר דו [שני] פרצופין ברא הקב"ה באדם הראשון [בראו תחלה אחד מלפניו ואחד מאחוריו, וצלחו לשנים, ועשה מן האחד חוה] שנאמר (תהלים קל"ט-ה) אחור וקדם צרתי [לשון צורה, דהיינו שני פרצופין], ואמרו (שם) דלכן כתיב וייצר ה' אלקים את האדם (ב-ו), בשני יודיין, בשביל שנברא דו פרצופין ע"כ. ואם כן כיון שזכר ונקבה בראם בחיבור אחד, ושוב נתחלקו, הרי כל אחד לבדו הוי רק פלג גופא.

ומענה מובן שפיר למה היה החיוב ליתן לכפרת חטא העגל רק מחצית השקל, דכיון שהנשים לא חטאו, רק האנשים שהם פלג גופא, על כן אין נותנין רק מחצית. ולכן בא הכתוב לבאר הטעם של מחצית השקל דייקא, שזהו מסיבת 'בקע לגלגולת', שהרי בתחלת בריאת האדם היה בגלגלתו דו פרצופין, ושוב נבקעו לשנים, ויבן ה'

שמה תשמח ריעים האהובים [החתן והכלה שהן ריעים האהובים זה על זה], כשמחך יצירך [כמו ששמחת את אדם הראשון] בגן עדן מקדם [דכתיב (בראשית ב-ח) ויטע גן בעדן מקדם וישם שם את האדם אשר יצר] (כתובות ח.). ויש להבין הלא ברכה זו מברכין תיכף תחת החופה, בעוד שעדיין הקשר חלוש ביניהם, ואיך מתאר אותם תיכף בתואר 'ריעים האהובים'. גם להבין מה שדייק שישמח אותם ה' כמו אדם הראשון בגן עדן 'מקדם'.

ונראה בהקדם לבאר הכתוב ויקח האיש נזם זהב בקע משקלו, ושני צמידים על ידיה, עשרה זהב משקלם (בראשית כד-כב). וברש"י בקע, רמז לשקלי ישראל בקע לגלגולת, ושני צמידים, רמז לשני לוחות מצומדות, עשרה זהב משקלם, רמז לעשרת הדברות שבהן (ב"ר ס-ו) ע"כ. ובבעל הטורים בקע ב' במסורה, הכא בקע משקלו, ואידך בקע לגלגולת (שמות לח-כ), שרמז לה זכות השקלים. והיא פליאה למה בחר לרמז לה מצות שקלים יותר משאר מצות התורה. גם להבין עצם קריאת השם 'בקע' למחצית השקל. [ובאבן עזרא (פ' פקודי) פירש, בקע חצי שקל, וטעמו כאשר יבוקע השקל הנה חציו ע"כ]. וגם להבין למה שינה הכתוב כאן דייקא לתאר את האדם בשם 'גלגולת'.

ונראה דהנה המפרשים פירשו בטעם שנתנו להמשכן 'מחצית' השקל דייקא, ולא שקל שלם, כי המשכן נקראת משכן העדות (לח-כא), וברש"י עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל, שהרי השרה שכנינו ביניהם (תנחומא ב) ע"כ. ונתנית המחצית השקל בא לכפר על מעשה העגל, וכדאיתא במדרש (תנחומא תשא י), על שחטאו בשש שעות בחצי היום יתנו מחצית השקל שהוא ששה גרמיסין ע"כ. והנה הנשים לא חטאו בחטא העגל, כדאיתא במדרש (במדב"ר כא-ו) את מוצא שאמר להן אהרן (שמות לב-ב) פרקו נזמי הזהב אשר באזני נשיכם, ולא רצו הנשים ומיחו בבעליהן שנאמר ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב וכו', והנשים לא נשתתפו עמהם במעשה העגל ע"כ. ואיתא

אלקים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה (ב-כב), ואמרו (שם) רב ושמואל, חד אמר פרצוף, שהיא הצלע שממנה נבנתה האשה, וכיון דהוי רק פלג גופא, על כן מצותו ליתן רק מחצית השקל.

*

והנה בגמרא (שם) מקשה, למאן דאמר פרצוף, מאי ויבן ה' אלקים את הצלע [והלא כבר נבנה] ע"ש. ונראה דלכאורה יש להבין כיון שבסופו הפריד ה' את אדם וחוה, למה מתחלה בראם יחד דו פרצופין. ועוד דהא מבואר בגמרא (שם) דרק בבריאת האדם כתיב וייצר בשני יודי"ן שנבראו דו פרצופין, אבל בבהמה לא כתיב ביה וייצר, אלא ויצר ה' אלקים מן האדמה כל חית השדה (ב-ט), ביו"ד אחת, שהם נוצרו זכר לחוד ונקבה לחוד, וטעמא בעי מה נשתנה אדם שנברא מתחלה יחד עם חוה.

אך הענין הוא, כי אחר שבנה ה' את הצלע לאשה, ויביאה אל האדם, כתיב (ב-כג) ויאמר האדם זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי, לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאת, על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד. ופירש ברמב"ן, והנכון בעיני, כי הבהמה והחיה אין להם דבקות בנקבותיהן, אבל יבא הזכר על איזה נקבה שימצא, וילכו להם, ומפני זה אמר הכתוב, בעבור שנקבת האדם היתה עצם מעצמי ובשר מבשרו, ודבק בה, והיתה בחיקו כבשרו, ויחפוץ בה להיותה תמיד עמו. וכאשר היה זה באדם, הושם טבעו בתולדותיו, להיות הזכרים מהם דבקים בנשותיהם, עוזבים את אביהם ואת אמם, ורואים את נשותיהן כאלו הן עמם לבשר אחד. והנה יעזוב שאר אביו ואמו וקורבתם, ויראה שאשתו קרובה לו מהם ע"כ.

ומבואר מזה, כי האהבה האמיתית שיש בזיווג האדם, אינה כמו שנוצרה אהבה בין שני אדם נכרים, שבקרבתם יחד הם נעשים אוהבים, וכאשר נתפרדה החבילה הם נעשים לפעמים שונאים. אלא האהבה שבזיווג היא משום שביסודם הם אחד ממש, והאשה היא אחד מאבריו ממש, כמו ידו או רגלו. והיא מיוחדת לשמש את האדם כמו שאר אבריו. ולעומת זה כמו שהאדם חש על כל

אבר קטן שבו, ושומר אותה מכל פגע ומכשול, כן הוא חש ומשתדל לתועלת זיווגו, כי הוא והיא הם אחד ממש. ועל כן אמרו (יבמות סב:) האוהב את אשתו כגופו, והמכבדה יותר מגופו וכו', עליו הכתוב אומר (איוב ה-כד) וידעת כי שלום אהלך ע"כ. ואין זה רק מליצה לאהוב אותה כגופו, אלא בשביל שכן היא המציאות שהיא חלק מגופו ממש. ועל כן אומרים בברכת האירוסין, אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה וכו', אהבה ואחוה ושלום וריעות, כי אהבת חתן וכלה, היא אהבה של אחוה, שהם בשורשם אחד.

ולכן שאר הבריאה, החיות והבהמות והעופות, נוצרו הזכר והנקבה נפרדים, כי אין בהם קשר משפחה יחד, וכל אחד מהם חי נפרד לעצמו. לא כן זיווג האדם, רצה ה' לנטוע בהאדם שירגיש שהוא ואשתו הם אחד ממש, והקשר שביניהם תהיה באופן שכל אחד מהם ירגיש שזיווגו הוא חלק מאבריו, על כן בראם ה' מתחלה יחד כגוף אחד.

והנה אחר שהביא ה' את חוה לאדם, התבונן אדם הראשון, אם ה' מכיר אשר לא טוב היות האדם לבדו, וצריך לעשות עזר כנגדו, למה לא נברא חוה מתחלה נפרדת ממנו, אלא הם נבראו דו פרצופין ושוב בנה ה' את הצלע לאשה. ועל כרחך שרצה ה' ללמדו, שהאדם עם אשתו אינם ברואים נפרדים שצריכין לסדר עצמם יחד, וכשם שאין פרצופיהן שוות כך אין דיעותיהן שוות, וקשה לזווגן. אלא 'זאת הפעם' היתה האשה נבראת מעצם צלעי, והיא 'עצם מעצמי ובשר מבשרי', ולזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת', זה אבר חשוב משאר אברי, ועל כן לא יצוייר קורבה יותר מזיווגו של אדם, ו'על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו, והיו לבשר אחד', כי עד עתה אינם רק פלג גופא, ודרכו של איש לחזור על אשה, משל לאדם שאבדה לו אבידה, בעל אבידה מחזר על אבידתו (קידושין ב:).

וכמו כן בינה יתירה נתן ה' באשה (נדה מה:), שתבין זאת שהיא עצם מעצמי של בעלה, דמטעם זה לא נבראת נפרדת ממנו, אלא הויתה בעולם נתהווה על ידי שלקח ה' אחת מצלעותיו ובראה, כדי שתהיה זאת בטבעה להכנע תחת בעלה. וזהו שאמר 'ויבן ה' אלקים', שנתן ה'

מבי רבנן ע"כ. והיינו במה שמסייעת לבעלה שיוכל ללמוד תורה, שהיא עוסקת בצורכי הבית להכין לו הכל שלא יצטרך לבטל מלימודו, וכמו שאמרו (יבמות סג.) אשכחיה רבי יוסי לאליהו, אמר ליה כתיב אעשה לו עזר כנגדו (ב-יח), במה אשה עוזרתו לאדם. אמר לו אדם מביא חטין, חטין כוסס [בתמיה], פשתן, פשתן לובש, לא נמצאת מאירה עיניו ומעמידתו על רגליו ע"כ. ובסיוע זו לבעלה גם היא זוכית לשכרה של תורה. ועל כן נתן לה שני צמידים 'על ידיה', כי יש לה חלק בלוחות הברית שכוללת כל התורה (רש"י שמות כד-יב) על ידי ידיה, שמבשלת ואורגת וכובסת. והלוחות מצומדות משני לוחות, להורות דגם איש ואשה מצומדות בהלוחות, אשר חלק כחלק יאכלו בשכרה של תורה.

והנה אדם וחוה היו היחידים בעולם שראו זאת בחוש, שמתחלה היו דו פרצופין, שנבראו יחד בגוף אחד, עצם מעצמיו ובשר מבשרו, ושוב נתחלקו לשנים. והרגישו זאת בבשרם אשר הם אחד ממש, ואין שום פירוד בין אחד לחברתה, ואבר אחד מסייע לאבר השני, וממילא היתה שמחת החיים שלימה במילואה. כן אנו מתפללים על זיווג זה, שהן ריעים אהובים מתולדתם, ודו פרצופין נבראו, אלא שנתחלקו עד עתה שמצא אבידתו. וכמו ששימח אדם וחוה בגן עדן 'מקדם', שראו בעיני בשר שמקדם היו עצם מעצמיו ובשר מבשרו, ואחר שנתחלקו כל אחד הוי רק פלג גופא, ורק ביחד הם שלמים, כן שמח תשמח ריעים האהובים הללו, אשר אז זוכין להיות אהבה ואחווה ושלוש וריעות מנת חלקם, ואיש ואשה זכו שכינה ביניהם.

לה בינה, להבין את הצלע אשר לקח מן האדם, הענין שנבראת מן צלע האדם, בינה זו נתן ה' 'לאשה', וככה ייביאה אל האדם.

ובזה נבוא חזרה לבאר מה שנתן אליעזר לרבקה נום זהב בקע משקלו, שרצה לרמוז לה להבין גודל הקשר שיש בזיווג בני ישראל, שאינה דומה כלל לזיווג האומות, שהם עם הדומה לחמור, כמו שאמר אברהם אל געריז (בראשית כב-ה) שבו לכם פה עם החמור (יבמות סב.). אשר הקשר בזיווגם המה כמו זיווג בהמות וחיות, שאין להם קשר משפחתי יחד, אלא כמו שתי נכרים שנתרועעו יחדיו, ורק אחד מני אלף חיים בזיווגם כראוי. לא כן היא זיווג ישראל, כל אחד מכיר שהוא רק פלג גופא, שדו פרצופין נבראו באדם, וכאשר מוצא אבידתו הם מתאחדים לבשר אחד, על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד. ועל כן נתן לה 'נום זהב בקע משקלו', לרמוז לה על מצות מחצית השקל, שכל איש נתן רק מחצית, משום שהוא פלג גופא של אשתו, ובהיות שהיא לא חטאה בעגל לא הוצרכה לכפרה. והוא נותן 'בקע לגלגולת', עבור שנבראו דו פרצופין וה' בקע גלגלתו של אדם, ונברא ממנה האשה, וכל אחד מכיר שבלי חבירו הוא רק פלג גופא, ולהורות בזה על עוצם ואיחוד הקשר שיש בזיווג ישראל.

וישוב נתן לה שני צמידים על ידיה, רומז לשני לוחות מצומדות, כי הני נשי אין להן זכות של תורה, שפטורים מלימוד התורה, ואמרו (ברכות יז.) נשים במאי זכיין, באתנויי גברייהו בי רבנן, ומנטרן לגברייהו עד דאתו

בסעודת שבע ברכות

ע"י המחותן אבי הכלה שליט"א

יום ד' פרשת ויקהל-פקודי תשפ"א לפ"ק

ונראה דהנה חז"ל תיקנו שבע ברכות לשמחת חתן וכלה, וברכה אחת היא ברכת הנהנין על היין, ברכת בורא פרי הגפן, ושש ברכות הם על החתן והכלה. ויש לומר בטעמו דאיתא בגמרא (שם סב:) כל שאין לו אשה שרוי

בגמרא (יבמות סג.) אמר רבי אלעזר כל אדם שאין לו אשה אינו אדם שנאמר (בראשית ה-ב) זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם ע"כ. ויש להבין הכוונה וכי בחור שלא נשא אשה אינו מין אדם, ואיזה תואר תארהו.

כי הדבר אשר הוא מחלקים רבים ועדיין לא בא לשלימותו, שלא נגמר מעשהו, אז רבים השמות אשר לו, כמו איש שבונה בית וישאלהו אחד על אודות מעשהו, ישיב אמריו, הנה יריתי אבן למוסדות הבנין, ומדת כותליו נסמן, ואחר שיעשה כותליו וחלונותיו, יאמר כבר בניתי כותליו ועשיתי חלל חלונותיו, ועד כי יעמוד על גמר מעשהו לא ישמש כי אם בשמות החלקים. אמנם אחר גמר בנין הבית כולו יסתלקו שמות הפרטים ולא יזכירו את שמם, כי אם יאמר ויתואר בשם בית. וכן הדבר במעלות האדם, כל זמן שלא נשלם האדם לגמרי בכל מיני שלימות, אז יכונה ויאמרו עליו שהוא סר מרע תם וישר ירא אלקים, וזה סימן שעדיין אינו נשלם כל צרכו, וכן הוא באיוב, לכן נאמר עליו כמה תוארים, אבל אברהם שהיה אדם השלם, לא נקרא רק בשם ירא אלקים, שהיה ירא אלקים בתכלית השלימות, מה שאין כן איוב, מה שנקרא ירא אלקים אינו בשלימות גמור כיון שנקרא גם בשאר מעלות, אלו תוכן דבריו (והובא באבן שלמה פ' שלח אות י').

ועל דרך זה הוא בהאדם, בימי הנעורים כאשר עדיין אינו שלם במדותיו ומעלותיו, כאשר רוצים לתארו, אז מפארים אותו ומדגישים אותה מדה שהוא מופלג בו יותר, חכם, לב טוב, יודע מסכת או שתיים ושלש, כי עדיין הוא חסר השלימות. וכיון שתואר 'אדם' הוא רק אדם השלם, על כן כל זמן שלא נשא אשה, וחסר ממנו שמחה ברכה טובה תורה חומה שלום, אז מפארים אותו רק בשמות פרטיים, וצריכין לפרט לכל אחד המעלה הפרטית שיש בו. אבל כאשר נושא אשה, וזוכה להשלים המעלות שהיה חסרים לו עד עתה, אז מסתלקים השמות הפרטיים, ומתארים אותו בתואר 'אדם', כי אז מגיע לתכלית השלימות.

וזהו גם מה שאמרו (יבמות סא.) אתם קרויין אדם, ואין עכו"ם קרויין אדם ע"כ. כי הם לא באים לשלימותם גם אחר הנישואין, ולא מיתוסף אצלם בזה ברכה וטובה ושלום, ומתארים אותם רק על מעלותיהם הפרטיות, ולא מגיעים לשלימותם הנקרא אדם. ■

בלא שמחה בלא ברכה בלא טובה בלא תורה בלא חומה בלא שלום ע"ש. אם כן עד הנישואין חסר לו להחתן ששה דברים, והם ניתוספים כאשר נושא אשה, ועל כן לעומתם תיקנו חכמינו ז"ל לברך שש ברכות, להמשיך להם ברכה בששה דברים הללו.

ואיתא בגמרא (כתובות יז.) כיצד מרקדין לפני הכלה, בית שמאי אומרים כלה כמות שהיא ע"כ. ופירש בדרשות לחם שלמה (דרוש קכה) דהנה כתיב (במדבר ז-א) ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן וכו'. וברש"י כלת כתיב בלא ו', דביום הקמת המשכן היו ישראל ככלה הנכנסת לחופה. והנה בספרים שלנו כתיב כלות בוי"ו, וכתב הרמ"ע (בעשרה מאמרות מאמר אם כל חי ח"ב סימן לה) בשם האר"י ז"ל שנטל משה רשות וכתב מלא להעלים הסוד ע"כ. והוא שמרומו בדברי בית שמאי כלה כמות שהיא, הכוונה כמו שנכתב בתורה כלות בוא"ו ע"כ. וביאר הדברים שם לפי דרכו. ולפי הנ"ל יש לומר, דמשה כתב ו' יתירה 'כלות', כי הכלה כאשר היא משובחת במעלותיה ויראתה את ה', היא מביאה להבית וא"ו ברכות, ומשבחין את הכלה שהיא כלה כמות שהיא בתורה, מלאה וי"ו, שזהו השבח היותר גדולה שיתכן אצלה.

והנה באהל יעקב (פ' וירא) כתב לבאר מאמרם (בבא בתרא טו:) גדול הנאמר באיוב יותר ממה שנאמר באברהם, דאילו באברהם כתיב (בראשית כב-ב) כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה, ובאיוב כתיב (איוב א-ח) איש תם וישר ירא אלקים וסר מרע. וצריך ביאור כי מי לנו גדול מאברהם אבינו. ותוכן דבריו, כי כל הדברים ותשמישים הנעשים בעולם המה על ב' סוגים, מהם הנעשים רק מגולם אחד ונקובים בשמותם הנאותים לפעולתם איש איש על שמו, ומהם דברים מורכבים מחלקים רבים, כמו בית מלבוש וכאלה. ולהם ב' סוגי שמות, א' שם הכולל, כמו בית בגד פלוני כלי פלוני, והשם הלז כולל כל פרטי החלקים כולם. והב' שמות הפרטים, כי כל חלק וחלק נקוב בשם לבד, כמו כותל, חלון, גג, דלת. אבל ב' סוגי השמות האלו להם עתות מוגבלות, אשר בזמן שימשם האחד לא ישמש השני, והוא